

L3
5
A

P. A. Spoor, Afdeling Tuinbouw van het Landbouw-Economisch Instituut

De rentabiliteit van fruitteeltbedrijven

Een vergelijking van de financiële resultaten van bedrijven in Zeeland, de Betuwe en het zandgebied van Noord-Brabant en het noorden van Limburg¹

Er is in ons land zeer weinig bekend van de financiële uitkomsten van fruitteeltbedrijven. Van de groenteteeltbedrijven daarentegen verschijnen jaarlijks publikaties die een representatief beeld van de rentabiliteit van de teelt geven. Binnenkort zal het L.E.I. echter een begin maken met een onderzoek in de fruitteelt.

De in dit artikel gegeven financiële uitkomsten van fruitteeltbedrijven hebben betrekking op de bedrijfsboekhoudingen, die door de afdeling Tuinbouw van het L.E.I. van 1948 t/m 1956 zijn bijgehouden². Bij de interpretatie van de cijfers en de beoordeling van de rentabiliteit van deze bedrijven is het noodzakelijk te weten dat binnen de groepen bedrijven waarop de cijfers betrekking hebben een vrij grote variatie in bedrijfs grootte, bedrijfsstructuur, niveau van bedrijfsvoering en beplanting voorkomt. In het algemeen ligt het niveau van deze bedrijven echter boven het gemiddelde peil van de Nederlandse fruitteelt, zodat de uitkomsten, mede op grond van het dikwijls geringe aantal waarnemingen, voor algemeen gebruik zeer voorzichtig gehanteerd dienen te worden.

De bedrijven

De resultaten hebben betrekking op bedrijven in drie fruitteeltgebieden. In de tabellen 1 en 2 zijn het aantal bedrijven per gebied en de periode waarover de gegevens zijn verkregen, vermeld. Tevens is de gemiddelde bedrijfs grootte uitgedrukt in de beteembare oppervlakte en is een aantal kengetallen weergegeven, die de bedrijven nader typeren.

Zowel in Zeeland als in de Betuwe zijn de betrokken bedrijven vrijwel uitsluitend gespecialiseerde, zuivere fruitteeltbedrijven. In Noord-Brabant en het noorden van Limburg is tevens een aantal gemengde bedrijven in het onderzoek betrokken. De resultaten van de laatste groep hebben

¹ De gegevens voor dit artikel zijn ontleend aan de L.E.I.-nota nr. 115: 'Onderzoek naar de bedrijfsuitkomsten van een aantal fruitteeltbedrijven in Zeeland, de Betuwe en het zandgebied van Noordbrabant en Noord-Limburg'.

² De jaartallen hebben betrekking op teeltjaren.

20276

09/2/16

Tabel 1. Typering van de onderzochte bedrijven in de Betuwe over de periode 1948 t/m 1956

Jaar	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956
Aantal bedrijven	11	12	11	11	11	17	23	27	26
Beteelbare oppervlakte in ha	10,50	11,—	12,20	11,80	11,80	8,40	8,40	9,10	9,70
Jonge aanplant in %	25	22	27	26	28	31	22	23	21
Beplantingsdichtheid in %	43	43	44	45	45	48	48	50	56
Gangbaar sortiment in %	—	—	75	69	74	72	82	85	90
Zomerrassen in %	—	—	23	22	18	17	12	17	17
Standaard en Huishoud I appel/peer in %	—	—	55/56	61/72	47/64	52/66	65/68	54/69	60/44
Aanvoer na 1 december in %	—	—	32	29	43	39	48	40	52
Gemidd. prijs appel/peer in ct per kg	—	—	23/28	29/37	18/11	26/24	23/20	45/35	31/28
Arbeidsbezetting per ha in manjaren	0,31	0,30	0,36	0,35	0,35	0,33	0,35	0,31	0,33

Tabel 2. Typering van de onderzochte bedrijven in Zeeland over de periode 1952 t/m 1956 en van de bedrijven in het zandgebied van Noord-Brabant en het noorden van Limburg over de jaren 1955 en 1956

Jaar	Zeeland					N.-Brabant en N.Limburg	
	1952	1953	1954	1955	1956	1955	1956
Aantal bedrijven	22	17	25	24	25	19	16
Beteelbare oppervlakte in ha	6,60	5,70	5,60	6,30	6,50	5,50	6,—
Jonge aanplant in %	36	29	31	19	26	31	35
Beplantingsdichtheid in %	47	51	49	54	54	45	48
Gangbaar sortiment in %	84	86	91	91	95	88	91
Zomerrassen in %	19	18	16	17	18	11	15
Standaard en Huishoud I appel/peer in %	70/69	57/73	60/57	73/61	57/60	63/77	51/55
Aanvoer na 1 december in %	23	15	27	13	21	25	25
Gemidd. prijs appel/peer in ct per kg	23/20	32/32	26/27	40/38	31/36	39/35	31/31
Arbeidsbezetting per ha in manjaren	0,53	0,56	0,46	0,42	0,48	0,33	0,31

echter uitsluitend betrekking op het fruitteeltgedeelte van het bedrijf.

Bij vergelijking van de tabellen 1 en 2 blijken duidelijk enige kenmerkende verschillen in bedrijfs-

grootte, het sortiment, de sortering, de aanvoer na 1 december, de prijzen en de arbeidsbezetting. Ongetwijfeld zijn de verschillen van invloed op de uitkomsten van de bedrijven in de drie gebieden.

De berekening van de resultaten

De bedrijfsresultaten zijn bepaald volgens de bij het L.E.I. gebruikelijke methoden. Zo zijn naast de kosten, die uit de kasuitgaven bestaan, tevens opgenomen de niet betaalde kosten, zoals rente en afschrijving van de duurzame produktiemiddelen en de handenarbeid van de ondernemer en eventuele gezinsleden.

Onder de opbrengsten zijn zowel de fruitopbrengsten als de opbrengsten van onderteelten en andere produkten van het bedrijf vermeld. Tevens is hierbij de waardevermeerdering van de jonge fruitpercelen die nog niet in volle produktie zijn, weergegeven.

De berekeningen zijn dus volgens bedrijfseconomische en niet volgens fiscale normen uitgevoerd. De uitkomsten hebben betrekking op het *gehele bedrijf*, dus niet alleen op de percelen die in produktie zijn. De gemiddelde resultaten per gebied zijn per ha of per bedrijf weergegeven.

De gemiddelde financiële uitkomsten zijn tot uitdrukking gebracht in:

a. *het netto-overschot*, dat het verschil tussen kosten en opbrengsten weergeeft. Daar voor de eigenlijke ondernemersarbeid (bedrijfsleiding) en het ondernemersrisico geen kosten in rekening zijn gebracht, geeft het netto-overschot dus de beloning voor de ondernemersarbeid (geen handenarbeid), het ondernemersrisico en de winst weer.

b. *het arbeidsinkomen van de ondernemer*. Hieronder wordt verstaan het netto-overschot vermeerderd met de berekende kosten van de handenarbeid van de fruitteler.

c. *de opbrengst per 100 gulden kosten*.

De financiële uitkomsten

De financiële resultaten van de bedrijven zijn weergegeven in grafiek 1 en tabel 3. Ten einde vergelijking van de gemiddelde uitkomsten van de Betuwe en Zeeland over een gelijke periode moge-

lijk te maken zijn zowel in grafiek 1 als tabel 3 ook de gemiddelde resultaten van de jaren 1952 t/m 1956 vermeld. In tabel 3 zijn ook de gemiddelde resultaten voor de jaren 1955 en 1956 opgenomen, zodat de rentabiliteit, uitgedrukt in de opbrengsten per 100 gulden kosten, en het arbeidsinkomen van de fruitteler voor alle drie gebieden vergelijkbaar zijn. In tabel 3 is tevens nog het gemiddelde arbeidsinkomen van de fruitteler per bedrijf opgenomen.

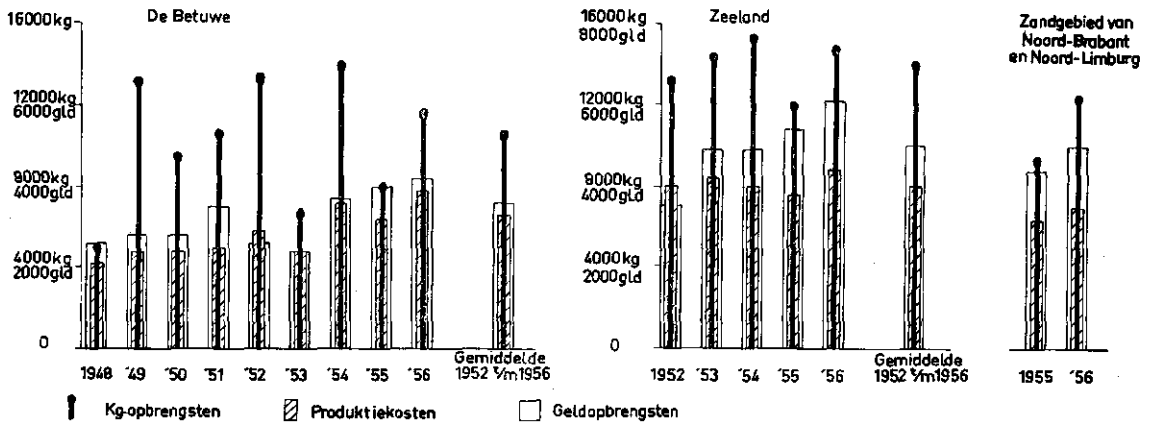
De Betuwe

De gemiddelde produktiekosten per ha hebben in dit gebied een stijging te zien gegeven van f 2000 à f 2500 in de jaren rond 1948 tot ongeveer f 3500 in de laatste jaren van het onderzoek. De invloed van de oogstgrootte op de produktiekosten is duidelijk waarneembaar. Door de toeneming van de mechanisatie in die jaren is het aandeel van de machine- en werktuigkosten in de totale kosten het sterkst gestegen. Opvallend is hierbij dat de arbeidsbezetting van 1948 t/m 1956 nagenoeg geen wijziging heeft ondergaan (zie tabel 1). Het ten gevolge van de mechanisatie vrijkomen van arbeid heeft dus blijkbaar een intensievere verzorging van de teelt tot resultaat gehad. De invloed hiervan op de grootte en de kwaliteit van de oogst is echter moeilijk vast te stellen. Klimatologische invloeden, zoals nachtvorst en hagel verstoren het beeld in sterke mate. Beurtjaren (1948, 1953 en 1955) wisselen met draagjaren (1949, 1952 en 1954) en 'gemiddelde' jaren (1950, 1951 en 1956). Zoals grafiek 1 laat zien, zijn het zeker niet de draagjaren die de fruittelers de beste financiële resultaten hebben gebracht. Ten gevolge van de lage fruitprijzen was de beloning voor de ondernemer slechts gering. Het jaar 1952 is hiervan wel een zeer duidelijk voorbeeld. Zelfs in 1948 en 1953 – jaren met een zeer geringe oogst – waren de resultaten gemiddeld beter dan in 1952. Het gemiddelde arbeidsinkomen vermeerderd met de rente van het eigen bedrijfsvermogen, dat de

Tabel 3. De gemiddelde jaarlijkse resultaten van de onderzochte fruitteeltbedrijven in de Betuwe, Zeeland en het zandgebied van Noord-Brabant en het noorden van Limburg

Jaar	Gemiddelde bedrijfs grootte (beteelbare oppervlakte) in ha			Opbrengsten per 100 gulden kosten			Gemiddeld arbeidsinkomen per ondernemer in gulden		
	Betuwe	Zeeland	N.-Brabant en N.-Limb.	Betuwe	Zeeland	N.-Brabant en N.-Limb.	Betuwe	Zeeland	N.-Brabant en N.-Limb.
1948	10,50	—	—	124	—	—	5 150	—	—
1949	11,—	—	—	116	—	—	6 150	—	—
1950	12,20	—	—	117	—	—	8 310	—	—
1951	11,80	—	—	139	—	—	11 540	—	—
1952	11,80	6,60	—	89	88	—	./. 890	./. 1 960	—
1953	8,40	5,70	—	99	133	—	720	9 040	—
1954	8,40	5,60	—	104	123	—	2 330	5 960	—
1955	9,10	6,30	5,50	127	141	140	8 520	10 350	8 770
1956	9,70	6,50	6,—	109	137	143	3 980	12 220	11 440
Gem. 1948/56	9,90	—	—	113	—	—	4 990	—	—
Gem. 1952/56	9,30	6,20	—	109	125	—	3 770	7 200	—
Gem. 1955/56	9,40	6,40	5,75	118	139	141	6 290	11 300	9 990

./. betekent negatief

Grafiek 1. Gemiddelde produktiekosten, opbrengsten en netto-overschot per ha van de betrokken ondernemers in de Betuwe (1948 t/m 1956), Zeeland (1952 t/m 1956) en het zandgebied van Noord-Brabant en het noorden van Limburg (1955 en 1956)

fruitteiler dus beschikbaar heeft voor het levensonderhoud van zijn gezin en het voldoen aan zijn fiscale verplichtingen, is zeker niet van een zodanige omvang geweest, dat versteviging van de financiële positie van het bedrijf mogelijk was.

Overigens geven de bedrijfsuitkomsten nog een vrij grote spreiding te zien. Grafiek 2 toont de spreiding van de rentabiliteit van de onderzochte bedrijven, uitgedrukt in de opbrengst per 100 gulden kosten, in de jaren 1955 en 1956.

Elk vakje van de grafiek stelt een bedrijf voor. De bedrijven links van de verticale lijn (100) hebben geen, die rechts van de lijn wel een netto-overschot opgeleverd. Ondanks het feit dat beide jaren gemiddeld gunstig zijn geweest, heeft in 1955 circa 18 % en in 1956 circa 42 % van de bedrijven een meer of minder ongunstig resultaat gegeven.

Zeeland

Het is opvallend dat de gemiddelde produktiekosten per ha van de onderzochte Zeeuwse bedrijven in de periode 1952 t/m 1956 slechts een zeer geringe stijging hebben ondergaan. De arbeidskosten vertonen relatief zelfs enige daling ten gevolge van een arbeidbesparende mechanisatie. In tegenstelling tot de Betuwe is de arbeidsbezetting op de Zeeuwse bedrijven hoog (tabel 2). Dank zij het hoge niveau, waarop de verzorging reeds stond, heeft geen duidelijke intensivering plaats gehad. Over de periode 1952 t/m 1956 is de arbeidsbezetting met ongeveer 10 % verminderd. De gemiddelde kg-opbrengsten per ha bedrijfsoppervlakte geven een vrij constant beeld. Het verschil tussen de hoogste en laagste opbrengst in deze vijf jaren bedroeg gemiddeld slechts 3000 kg per ha.

De geldopbrengsten en het netto-overschot per ha vertonen een regelmatige stijging. Slechts 1952 gaf een negatief netto-overschot; een gevolg van de zeer lage prijzen. Zelfs het arbeidsinkomen van de fruitteiler van de onderzochte bedrijven was in

dat jaar gemiddeld negatief. Gemiddeld was het arbeidsinkomen over deze periode echter gunstig, in het bijzonder in de beide laatste jaren. Het verschil in arbeidsinkomen met de Betuwse bedrijven wordt nog duidelijker als wij in aanmerking nemen dat het gemiddelde Zeeuwse bedrijf 3 ha kleiner was dan het gemiddelde Betuwse bedrijf.

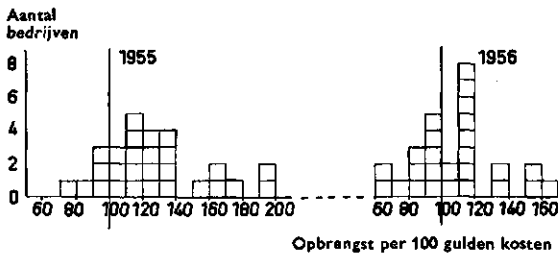
De spreiding van de bedrijfsuitkomsten van de onderzochte Zeeuwse bedrijven in 1955 en 1956 is in grafiek 3 weergegeven.

Beide jaren leverden weliswaar voor slechts 8 % van de bedrijven geen netto-overschot op, maar toch waren er jaarlijks grote verschillen in financiële resultaten. Deze verschillen werden enerzijds veroorzaakt door afwijkingen in de bedrijfsstructuur en de bedrijfsvoering. Anderzijds lag de oorzaak dikwijls in plaatselijke omstandigheden. Deze hebben niet alleen de kosten, maar vooral ook de grootte van de oogst en de kwaliteit van het fruit beïnvloed.

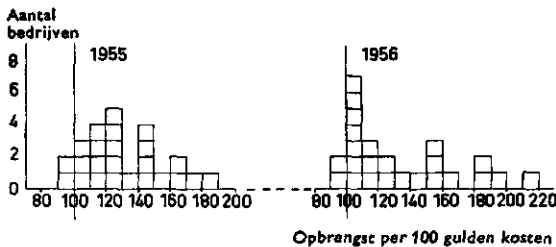
Het zandgebied van Noord-Brabant en het noorden van Limburg

Daar het onderzoek in dit gebied zich slechts over twee jaren uitstrekt (zie grafiek 1 en tabel 3), zullen de resultaten summier worden besproken. De gemiddelde produktiekosten per ha bedrijfsoppervlakte van deze merendeels moderne bedrijven zijn in deze jaren gemiddeld ongeveer f 800 lager dan in Zeeland en f 400 lager dan in de Betuwe. Hierbij moet in aanmerking worden genomen, dat het aandeel van de jonge, nog niet in produktie zijnde percelen van de zandbedrijven ruim 10 % groter is dan in Zeeland en de Betuwe. Dit drukt de gemiddelde exploitatiekosten. De gemengde structuur van het merendeel der zandbedrijven heeft tevens tot gevolg, dat de kosten van vele duurzame produktiemiddelen en sommige andere kosten, zoals administratie- en beheerskosten, per ha fruitteelt lager zijn dan van de zuivere fruitteeltbedrijven. Ook de lagere arbeids-

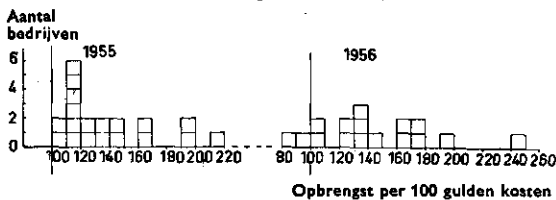
Grafiek 2. De spreiding van de bedrijfsuitkomsten van de onderzochte bedrijven in de Betuwe over de teeltjaren 1955 en 1956

Grafiek 3. De spreiding van de bedrijfsuitkomsten van de onderzochte bedrijven in Zeeland over de teeltjaren 1955 en 1956

Grafiek 4. De spreiding van de bedrijfsuitkomsten van de onderzochte bedrijven in het zandgebied van Noord-Brabant en het noorden van Limburg over de teeltjaren 1955 en 1956

kosten zijn gedeeltelijk aan deze gemengde structuur toe te schrijven.

De totale arbeidsbezetting per ha komt ongeveer overeen met de Betuwse omstandigheden; zij is

mede dank zij de moderne plantsystemen en boomvormen en een meer extensieve bedrijfsvoering, aanzienlijk kleiner (circa 0,13 manjaar per ha) dan van de Zeeuwse bedrijven (tabel 2).

Zowel de fruit- als de geldopbrengsten lagen op een niveau, dat hoger dan het Betuwse, maar lager dan het Zeeuwse was. Door de gunstige verhouding van kosten en opbrengsten was het arbeidsinkomen van de fruitteler per ha ongeveer gelijk aan dat van de Zeeuwse teler. Het netto-overschot per ha viel ten gunste van de Zeeuwse bedrijven uit. Het arbeidsinkomen per ondernemer was ten gevolge van de wat geringere bedrijfsgrootte in de jaren 1955 en 1956 gemiddeld ongeveer f 1300 lager dan in Zeeland, maar ongeveer f 2700 hoger dan in de Betuwe.

In grafiek 4 is voor de jaren 1955 en 1956 de spreiding van de bedrijfsuitkomsten van de onderzochte bedrijven in Noord-Brabant en het noorden van Limburg weergegeven.

Het teeltjaar 1955 is voor alle onderzochte bedrijven gunstig geweest; in 1956 gaven slechts twee (circa 12 %) van de bedrijven geen netto-overschot.

Rentabiliteitsverschillen tussen de Betuwse en de Zeeuwse bedrijven

Zoals reeds is gebleken, is de winstgevendheid van de Zeeuwse bedrijven over de periode 1952 t/m 1956 aanmerkelijk beter dan die van de Betuwse bedrijven. Een groot aantal factoren vormt de oorzaak daarvan. Volgens de tabellen 1 en 2 hebben de Zeeuwse bedrijven gemiddeld een beter sortiment, wat meer zomerrassen, een iets betere kwaliteit en een hogere middenprijs van het fruit, vooral wat de peren betreft. Dit laatste is van veel betekenis, omdat het kwantum peren van de Zeeuwse bedrijven groter is dan van de Betuwse bedrijven.

De vroegere rijping van het zomerfruit heeft een

gunstige invloed op de middenprijs van het Zeeuwse fruit gehad.

In de Betuwe is het percentage bewaard fruit hoger, hetgeen bij de beoordeling van de middenprijzen en de kwaliteit in aanmerking moet worden genomen. De oppervlakte jonge boomgaard loopt voor de beide gebieden slechts weinig uiteen. Van grote betekenis is de leeftijd van de beplanting. Op de Betuwse bedrijven wordt gemiddeld nog 25 % hoogstamboomgaard aangetroffen, waarin de Schone van Boskoop als appelras domineert. Een zeer belangrijke factor is de kg-opbrengst per ha bedrijfsoppervlakte. Deze was in Zeeland van 1952 t/m 1956 ten gevolge van de gelijkmatige produktie gemiddeld 3300 kg hoger dan in de Betuwe (beurt- en draagjaren). Dat de Zeeuwse bedrijven in de jaren 1953 en 1955 (beurtjaren voor de Betuwse bedrijven) met een vrij normale oogst van de gunstige prijzen hebben kunnen profiteren, heeft in belangrijke mate tot de gunstige resultaten bijgedragen.

Samenvatting en conclusie

In dit artikel is een overzicht gegeven van de financiële resultaten van een aantal goed geleide fruitteeltbedrijven in de Betuwe, Zeeland en het zandgebied van Noord-Brabant en Noord-Limburg over verschillende jaren.

De onderzochte bedrijven zijn door middel van een aantal kengetallen per gebied getypeerd. De resultaten zijn volgens bedrijfseconomische normen berekend. De uitkomsten, die in de rentabiliteit per 100 gulden kosten, het netto-overschot en het arbeidsinkomen per ondernemer zijn uitgedrukt, zijn gemiddeld per bedrijf of per ha per gebied weergegeven. Naast de gemiddelde resultaten is tevens de spreiding van de uitkomsten per gebied over de jaren 1955 en 1956 vermeld.

Hoewel de fruitteelt in de onderzochte bedrijven in de jaren waarover het onderzoek zich uitstrekt, gemiddeld rendabel is geweest, vallen de uitkomsten van vele Betuwse bedrijven³ tegen. Bij ver-

koop boven kostprijs wordt in de bedrijven met percelen in volle produktie de grootste winst gemaakt. Bij oudere en jonge percelen is de winst belangrijk kleiner. In de Betuwe zijn heel wat oudere percelen en voor zover er percelen zijn vernieuwd, zijn deze grotendeels nog niet in produktie.

De meer moderne beplantingen, het betere sortiment en de goede uitkomsten van de pereteelt geven de Zeeuwse bedrijven een (misschien tijdelijke) voorsprong op de Betuwse bedrijven.

De gunstige klimatologische omstandigheden, die zich uiten in een regelmatig opbrengstverloop en de vroegere rijping van het zomerfruit, geven het zuidwesten van ons land een blijvend voordeel. Natuurlijk bestaat de mogelijkheid nachtvorst te weren en droogteschade te voorkomen met be-
re-
geningsinstallaties. Het is echter de vraag of vanwege de hoge investeringen, de daaraan verbonden hoge kosten en de onzekerheid over het al of niet verantwoord zijn van het aanschaffen van een dergelijke apparatuur, hiervan spoedig een algemene toepassing is te verwachten.

De uiteenlopende natuurlijke omstandigheden zijn van grote invloed op de rentabiliteit van de fruitteelt. Zij zullen in de toekomst in sterke mate de richting bepalen, waarin de fruitteelt in de verschillende gebieden van ons land zich zal ontwikkelen.

De onderzochte zandbedrijven in Noord-Brabant en het noorden van Limburg hebben in de jaren 1955 en 1956 gemiddeld gunstige resultaten opgeleverd. Het zijn echter vrijwel alleen jonge bedrijven, waarin nog geen evenwichtstoestand is bereikt. Het is zeer de vraag of men in staat zal zijn het relatief lage kostenpeil ten opzichte van de beide andere onderzochte gebieden te handhaven, als de beplantingen ouder worden. Het laat zich aanzien dat de

³ Hierbij dient opgemerkt te worden dat de resultaten van de bedrijven in het westelijk deel van de Betuwe beter zijn geweest dan in het oostelijk deel.

verzorging van de beplantingen op latere leeftijd meer aandacht en arbeid zal vragen. Ook het toekomstige verloop van de kg-opbrengst van de bomen, waarvan nog weinig valt te voorspellen, zal een rol spelen. In de jaren 1955 en 1956 hebben de klimatologische omstandigheden de rentabiliteit niet ongunstig beïnvloed. Over een langere periode zal dit echter ongetwijfeld wel het geval zijn. Wij behoeven slechts aan het nachtvorstjaar 1957 te herinneren. Bij de beoordeling van de gegevens van deze bedrijven dient hiermee dus rekening te worden gehouden. Indien in latere jaren de genoemde omstandigheden zich in overwegende mate in ongunstige zin voordoen, betekent dit, dat men in de eerste jaren meer had moeten afschrijven en dat dan in feite de resultaten van de jaren 1955 en 1956 te gunstig zijn voorgesteld.

Summary

The profitability of fruit farms

A comparison is made in this article between the financial results in a number of well-conducted fruit farms in the Betuwe, Zeeland and the sandy area of North Brabant and the Northern part of Limburg. The farms included in the investigation are classified by means of figures for every area. The results are calculated on the basis of business-economic standards.

The profits, expressed in terms of profitability per D.fl. 100 cost, the net surplus and the wages per farmer, are listed as an average per farm or per hectare for every area.

The profits of many fruit farms in the Betuwe are disappointing. The greatest profits are made on fully productive fruit farms, when fruit is sold above cost. The profits are considerably smaller in older and in young fields. There are a great many older fields in the Betuwe, and though some of them may have been renewed, the majority of these are not yet in production.

Owing to more modern plantings, a better assortment, and a good pear crop, the farms in Zeeland have (probably temporarily) an advantage over those in the Betuwe. The favourable climatic conditions, resulting in a regular yield and an early ripening of summer fruit, give the South-Western part of the Netherlands a permanent advantage.

In 1955 and 1956 the average results on those farms in the sandy area of North Brabant and the Northern part of Limburg which have been included in the investigation were favourable. The majority of these farms, however, are still young and a state of balance has not yet been reached. The question is whether, with the plantings getting older, the relatively low cost-level compared with the two other areas investigated can be maintained. There is every indication that older plantings will require more care. The future trend of the kg-yields of the trees, which can hardly be predicted at the moment, is also a factor.